



Doceren in Regioleren

Rollen, taken en competenties van docenten in regionale leerarrangementen



WAGENINGEN **UR**
For quality of life

Wat is regioleren?

Nederland is volop aan het regioleren, ondernemerschapsleren en multi-actor leren: ofwel leren in en met de omgeving. In de regio of 'de omgeving' werken overheid, ondernemers, maatschappelijke organisaties, burgers, onderzoek én onderwijs samen aan oplossingen voor vraagstukken die om innovatieve ideeën vragen. Denk bijvoorbeeld aan een nieuw landbouweconomisch perspectief voor Salland, het voorkomen van leegloop uit dorpen in Noord-Holland-Noord, de herinrichting van tuinen en gebouwen van een vrijgekomen zorglandgoed, een ondernemingsplan voor een streekwinkel of een duurzame teeltmethode voor de Zeeuwse suikerbiet. Allemaal vraagstukken waar partijen in de regio's antwoorden voor willen formuleren en waarvan ze willen leren om voorbereid te zijn op de toekomst.

Deelname van studenten en docenten van VMBO tot en met WO wordt hierbij alom gewaardeerd vanwege de creatieve en vernieuwende inbreng die zij leveren. Als nieuwkomers zijn zij niet belast met soms jarenlange belangenverstrengelingen en ze blijken vaak met verrassende oplossingen te komen. Omgekeerd is voor het onderwijs de regio een waardevolle leeromgeving. Studenten ontwikkelen er hun vakdeskundigheid en verschillende andere competenties.

Je bent als docent betrokken bij regioleren of zult er binnenkort bij betrokken raken. Wat betekent dit voor jou als docent? Je gaat de school uit en helpt bijvoorbeeld bij het bouwen van een netwerk met partners buiten de school, je vertaalt regionale vraagstukken – meestal complex van aard – naar geschikte opdrachten voor studenten en je beoordeelt producten van studenten mede in het licht van de wensen van de opdrachtgever. Vaak werk je met studenten van verschillende opleidingen in één multidisciplinaire projectgroep. Ook binnen de schoolorganisatie heb je een belangrijke taak: wil regioleren een kans van slagen hebben, dan moeten alle lagen – van roostermaker tot locatiedirecteur – enthousiast en actief betrokken raken.

Goed samenwerken is daarvoor een vereiste. Diverse nieuwe taken, terwijl je tegelijkertijd je oorspronkelijke verantwoordelijkheden behoudt. Een uitdagende klus!

Regioleren als werkproces

Om alle rollen, taken en competenties voor docenten die deelnemen aan regionale leerarrangementen te onderscheiden, gebruiken we de vijf fasen in het werkproces van regioleren als kapstok (zie ook www.groenkennisnet.nl; Vijfstappenplan voor het regionaal kennisraamwerk gebiedsvernieuwing). In de praktijk doorloop je het werkproces steeds min of meer via onderstaande fasen:

Fase 1 Verkenning oriëntatie op regionale samenwerkingsverbanden en actuele gebieds-

vraagstukken; opbouw van netwerken.

Fase 2 Vraagarticulatie vertaling van projectthema's uit de regio naar concrete projecten waar studenten samen met andere actoren aan kunnen werken.

Fase 3 Uitvoering studenten, docenten en andere actoren werken samen aan een project.

Fase 4 Beoordeling het projectresultaat wordt beoordeeld vanuit zowel onderwijskundig als regionaal perspectief.

Fase 5 Borging en vernieuwing vastlegging van de resultaten en op naar een vervolgproject.

Voor iedere docenttaak zoals beschreven in deze brochure is aangegeven in welke fasen van het werkproces deze wordt uitgevoerd.

Je raakt als docent betrokken bij regioleren. Wat betekent het leren in de regio voor jouw rol als docent? Welke nieuwe taken staan je te wachten en welke competenties heb je daarvoor nodig? Deze brochure biedt een overzicht van de nieuwe rollen, taken en competenties. Gebruik de brochure voor je eigen beeldvorming of voor bijvoorbeeld een teamgesprek over een optimale taakverdeling. Veel mooie regioleerervaringen gewenst!

Handreiking bij het gebruik van de brochure

Hoe krijg je een beeld van jouw rol in de nieuwe regioleeromgeving? Welke nieuwe taken staan je te wachten? En, over welke competenties – ook wel bekwaamheden – dien je te beschikken om je rol(len) goed te vervullen?

Deze brochure geeft inzicht door negen rollen met bijbehorende taken en kerncompetenties te beschrijven die een docent kan vervullen binnen regioleren. Bij elke rol geeft een ervaringsdeskundige, een docent met ervaring in deze rol, een korte toelichting op wat volgens hem/haar essentieel is voor deze rol.

Het is onwaarschijnlijk dat je alle rollen tegelijkertijd zult vervullen. Maar door een totaalbeeld van alle mogelijke rollen voor ogen te hebben, leer je je eigen positie en mogelijke inbreng binnen regioleren in te schatten en weet je welke andere rollen vervuld moeten worden om succesvol bij te dragen aan het werken in deze leeromgeving. Deze brochure kan zo ook een startpunt zijn voor een gesprek in je team, waarin je kritisch kijkt wie welke rollen het beste kan en wil uitvoeren.

Een aantal benoemde rollen is nieuw; die van businessontwik-

kelaar of leervraagarticulator bijvoorbeeld. Andere rollen zijn bekend in het onderwijs, maar krijgen binnen regioleren een andere taakinvulling; denk bijvoorbeeld aan de assessor of de curriculumvernieuwer.

Deze brochure is geen gedetailleerd stappenplan voor een geslaagd docentschap in regioleren. Uiteraard zal het succes van het leren in jouw regio afhankelijk zijn van veel meer actoren en factoren: enthousiaste teamleiders, actieve opdrachtgevers die hun betrokkenheid uitstralen, gemotiveerde studenten en een rijke kennisagenda, breed gedragen door de streek. Aan jou als docent de taak om met een open blik je weg te vinden in dit multi-actor leerproces.

Totstandkoming van de rolprofielen

De negen rollen met bijbehorende taken en kerncompetenties zijn ontworpen op basis van een analyse van 95 documenten (beleidsplannen, werkverslagen, evaluatierapporten enzovoort) die tussen 2005 en 2011 over regioleren zijn geschreven. De rollen, taken en competenties die voortkwamen uit de documentanalyse zijn gespiegeld aan uitspraken uit interviews en groepsdiscussies met docenten

die al betrokken zijn bij regioleren. We hebben er bewust voor gekozen om bij de beschrijving van de rollen letterlijke uitspraken van deelnemers te gebruiken. De profielen sluiten hierdoor aan bij de werkpaktijk. Een uitgebreidere beschrijving van de rolprofielen vind je in het onderzoeksrapport Doceren in Regioleren (Wageningen UR, Leerstoelgroep Educatie- en competentiestudies in opdracht van het Ministerie van EZ, september 2012, te bestellen via office.ecs@wur.nl).

Docenten met ervaring in regioleren vertellen...

'Een netwerk in de regio opbouwen, dat vraagt tijd en geduld. Je moet overal durven aankloppen, de belangrijkste stakeholders leren kennen en ervoor zorgen dat ze betrokken raken en blijven. En niet te vergeten: het verleiden van het schoolmanagement.'

'Het moeilijkste vind ik om vragen uit het gebied te laten aansluiten bij het niveau van de studenten. Aan de ene kant wil je de opdrachtgever tevreden stellen, aan de andere kant moet je aansluiten bij de leerontwikkeling van de studenten. Je vervult een soort intermediairschap-plus.'

'Je begeleidt een ander soort leerproces dan je in school doet. Dat vraagt om andere competenties. Je moet steeds extrapoleren van projectbijdrage naar regionaal belang.'

'Je bent als docent gewend studenten te coachen, maar nu zijn er ineens ook allerlei regionale actoren die een coachende rol op zich nemen. Het is steeds een zoektocht waar je als docent op moet en kunt begeleiden.'

'Je morele plichtsgevoel is hoog: je wilt er vaak net iets meer uithalen voor de regio. En, het is belangrijk juist dat gevoel aan studenten over te brengen.'

'Passie, flexibiliteit, vertrouwen en verbinden; dat vind ik de kernkwaliteiten van regioleren.'

Rol 1

Een ervaringsdeskundige vertelt:

'Het opbouwen en onderhouden van het netwerk in de regio valt te vergelijken met het opbouwen van het netwerk binnen de school. Er zijn verscheidene mensen waar je zo nu en dan even contact mee moet zoeken ook al is er geen directe aanleiding voor. Eenmaal in gesprek blijken er altijd kansen te liggen.'

Rol 1 | Businessontwikkelaar

Ook wel genoemd: kenniswerkplaatsmanager, kenniswerkplaatscoördinator, transitiemakelaar of organisator

Taken

- een strategisch netwerk in de regio initiëren, bouwen en onderhouden (fase 1 en 5);
- bijdragen aan het opstellen van de regionale kennisagenda (fase 1 en 2);
- acquisitie van projecten (fase 2);
- organisatie van het werkproces in de regio (fase 1, 2 en 5).

De businessontwikkelaar heeft niet of nauwelijks een rol in de uitvoering (fase 3) van projecten.

Kerncompetenties

De businessontwikkelaar:

- heeft een actueel netwerk zowel binnen de school als in de regio, beschikt over regionale markt- en gebiedskennis, heeft inzicht in regionale structuren en organisaties en kent de achtergronden van de wensen van betrokken actoren;

- kent interessante samenwerkingsverbanden voor mogelijke opdrachten. Hij kan schakelpersonen identificeren en inschatten wie welke rol, positie en mandaten heeft;
- begrijpt interdisciplinaire, globaal geformuleerde projectthema's uit de regio en kan nut, noodzaak, kansen en grenzen van een projectidee inschatten en bespreken, zowel richting regio als richting onderwijsinstellingen;
- is initiatiefrijk, proactief, visionair, ondernemend, open, enthousiast en betrokken aan het pionieren en stuurt daarbij bewust aan op transitie. Hij denkt buiten vastomlijnde kaders, ziet voortdurend kansen en mogelijkheden, durft geijkte paden te verlaten en risico's te nemen;
- past zich goed aan aan onvoorspelbare en onzekere situaties die zich voordoen in regiolen;
- kan en wil mensen met elkaar verbinden door te luisteren en zich te verplaatsen in de verschillende waarden, belangen en gevoelens van diverse mensen en/of partijen. Hij toont gevoeligheid voor sfeer en cultuur. Zo kan hij een vertrouwensband opbouwen met betrokken regio-actoren en een gevoel van gezamenlijk eigenaarschap creëren. Hij kan het gemeenschappelijk belang voor het eigen belang stellen;
- heeft inzicht in de organisatie en planning van een kennisarrangement en kan de verantwoordelijkheid nemen voor de ontwikkeling van de organisatie. Hij kent de juiste spelers op het juiste moment in de werkprocessen en kan hen op het juiste moment inzetten. Ook kent hij de financierings- en ondersteuningsbehoefte en -mogelijkheden van betrokkenen;
- kan vergaderingen voorzitten;
- communiceert helder en inzichtelijk.



Rol 2 | Leervraagarticulator

Ook wel genoemd: leerprojectontwikkelaar, vraagarticulator, vraagcoördinator, kennismakelaar, onderwijscoördinator

Taken

- vertalen van thema's of vragen uit de regio naar uitvoerbare projecten voor individuele of groepen studenten vanuit verschillende disciplines en opleidingsniveaus (fase 2);
- ondersteunen van regionale belanghebbenden en studenten in het formuleren van hun leervragen (fase 2);
- projectorganisatie: inpassing in de onderwijsorganisatie, planning en financiering (fase 2).

Kerncompetenties

De leervraagarticulator:

- heeft kennis van het curriculum, van de leerbehoefte van individuele of groepen studenten en van actuele ontwikkelingen in de regio. Met deze kennis kan hij:
 - de authenticiteit en de haalbaarheid van een vraag of projectidee beoordelen,
 - inschatten of in een vraag vanuit de regio voldoende leermogelijkheden voor studenten zitten,
 - inschatten of een opdrachtgever betrokkenheid zal gaan tonen bij het project,
 - inschatten of de beoogde groep studenten de door de opdrachtgever gewenste kwaliteit kan leveren,
 - de werkorganisatie aanpassen aan niveauverschillen tussen studenten;
- kent veel personen, zowel op strategisch als op operationeel niveau binnen de onderwijsinstellingen en de regio;
- is een verbindende persoonlijkheid. Hij maakt gebruik van netwerken voor het genereren van vragen en het organiseren van projecten. Hij beschikt over interactieve vaardigheden waarmee

- hij kan overleggen met belanghebbenden en experts vanuit verschillende disciplines;
- kan complexe vraagstukken en processen structureren;
- heeft inzicht in de organisatiestructuur en planning van zowel de betrokken onderwijsinstellingen als de regionale betrokkenen en kan door goed overleg de planning van onderwijsmodules en studentopdrachten afstemmen op de planning van de praktijk;
- is flexibel, proactief en oplossingsgericht. Hij denkt buiten vastomlijnde kaders, staat open voor vragen die aan de orde van de dag zijn en ziet zo voortdurend kansen en mogelijkheden;
- schakelt voortdurend tussen verschillende werelden binnen en buiten de school.



Rol 2

Een ervaringsdeskundige vertelt:

'Het is eigenlijk steeds een kwestie van op het juiste moment op de juiste plek zijn. Mijn deelname in het regionaal kennisnetwerk levert mij behoorlijk veel op. Soms ontstaat al direct tijdens de vergadering een idee voor een nieuw project. Het komt ook voor dat zich dingen voordoen in de weken erna, waarbij ik gebruik kan maken van de input uit de netwerkvergadering. Hetzelfde geldt voor de gesprekken die ik om de zoveel tijd heb met medewerkers van de gemeenten in onze regio. Soms ga ik een stap verder door proactief vragen op te werpen waarvan ik denk dat die er aan zitten te komen. Dit kan goed uitpakken, maar als de opdrachtgever er nog niet aan toe is, is die er nog niet aan toe! Ik heb mij daarin wel een paar keer lelijk vergist. Opdrachtgevers kunnen allerlei redenen hebben waarom op een gegeven moment de keuze wordt gemaakt iets al dan niet door studenten te laten onderzoeken. Ze kunnen er soms heel strategisch voor kiezen om iemand anders even het initiatief te gunnen. Dat moet je op dat moment wel aanvoelen.'

Rol 3

Een ervaringsdeskundige vertelt:

'Werken voor een authentieke opdrachtgever in authentieke situaties is erg uitdagend en kan ontzettend goed uitpakken. Ik krijg steeds vaker zelf een opdracht. Dan ben je actor pur sang. Ik neem dan zelf de verantwoordelijkheid voor de opdracht. Bij de uitvoering maak ik soms gebruik van de inzet van een student. Maar meestal ben je actor en studentbegeleider tegelijkertijd. Je voelt je dan deels plaatsvervangend verantwoordelijk voor het resultaat richting de opdrachtgever. Dat kan heel lastig zijn. Uiteraard gaat het erom vooraf de verwachtingen goed met elkaar af te stemmen. Tijdens het traject is het een kwestie van balanceren tussen sturen op resultaat en ontwikkeling van de studenten. Het kan een kwestie zijn van op tijd terugkoppelen met de externe opdrachtgever of aangeven dat er onderscheid gemaakt gaat worden tussen de bijdrage van de studenten en dat wat de kenniswerkplaats uiteindelijk gaat leveren.'

Rol 3 | Actor

Ook wel genoemd: deelnemer aan projecten

Taak

- deelname aan de uitvoering van projecten als gelijkwaardige partner ten opzichte van de andere betrokken actoren (fase 3).

Kerncompetenties

De actor:

- beschikt over up-to-date vakkennis, zowel integrale als meer sectorale vakkennis;
- begrijpt interdisciplinaire, globaal geformuleerde projectthema's en vragen uit de regio en kan deze helpen uiteenrafelen in uitvoerbare deelprojecten;
- zet zijn eigen kennis, vaardigheden, methoden en technieken in op het juiste moment en verdiept en verbindt deze met de kennis van anderen;

- opereert zelfstandig onderzoekend. Hij heeft op projectniveau inzicht in de bruikbaarheid en betrouwbaarheid van informatie en in de samenhang tussen voorgestelde maatregelen;
- past zijn kennis op een innovatieve wijze toe in de praktijk, op zoek naar vernieuwing. Hij denkt daarbij buiten de kaders van zijn eigen vakgebied.
- wil en kan samenwerken in een multidisciplinair team waarin de mate van complexiteit en onzekerheid groot is en belangen aanzienlijk van elkaar kunnen verschillen. De actor staat open voor uitwisseling van kennis met belanghebbenden en experts vanuit verschillende disciplines. Hij kan zich verplaatsen in ieders situatie, gaat goed om met anders denkenden en is in staat om eerder ingenomen standpunten en referentiekaders in overleg met anderen waar nodig los te laten;
- toont gevoeligheid voor sfeer en cultuur, stelt zich kwetsbaar op en draagt zo bij aan een open werkcultuur. Hij dient het gemeenschappelijk belang boven het eigen belang;
- is proactief, durft risico's te nemen en neemt verantwoordelijkheid voor zijn eigen handelen;
- beschikt over presentatievaardigheden waarmee hij standpunten en adviezen van een multidisciplinaire projectgroep overtuigend presenteert en standpunten van andere betrokkenen representatief weergeeft.



Rol 4 | Procesbegeleider

Ook wel genoemd: facilitator, coach

Vooraf

De procesbegeleider en begeleider student-project worden in de praktijk beiden ook wel 'coach' genoemd. Ze overlappen ook in taken en benodigde competenties. Toch worden ze in reguleren vaak ervaren als twee afzonderlijke rollen. De procesbegeleider begeleidt groepen bestaande uit diverse deelnemers, niet noodzakelijkerwijs (alleen) studenten. De begeleider studentproject richt zich primair op de begeleiding van studentgroepen. In het takenpakket van de procesbegeleider ligt het accent sterker op het faciliteren van een lerend netwerk; bij de begeleider studentproject sterker op de inhoudelijke projectbegeleiding.

Taken

Procesbegeleiding van projectgroepen met als onderdelen:

- verwachtingsmanagement ten aanzien van het project tussen opdrachtgever(s), docent(en) en student(en) (fase 3);
- faciliteren van 'het elkaar leren doen' en het opbouwen van sociaal kapitaal (i.e. gedeelde kennis, relaties, vertrouwen en commitment) in een lerend multidisciplinair netwerk met projectteamleden vanuit verschillende disciplines en onderwijsniveaus (fase 3 en 5);
- vormgeven van reflexieve monitoring (fase 3 en 4);
- toezien op de vastgestelde kwaliteitsstandaard (fase 3 en 4).

Kerncompetenties

De procesbegeleider:

- kent de (leer)wensen, de mogelijkheden en beperkingen van de opdrachtgever(s), andere actoren, de onderwijsinstelling en de student(en)

en toont hier respect voor. Hij is in staat om tijdens een project zowel het studentbelang (leerontwikkeling) als het regionaal belang (leerontwikkeling en innovatie) te blijven dienen;

- kan verwachtingen, doelen, rollen, competenties, belangen en waarden van alle betrokkenen inventariseren en bijstellen. Hierbij houdt hij continu het afgesproken resultaat voor ogen;
- is zich ervan bewust dat hij een proces faciliteert waarin alle deelnemers leren en maakt ook de leden van een projectgroep hiervan bewust. Hiertoe beschikt hij over kennis van de complexe dynamiek binnen samenwerkingsverbanden. Hij heeft inzicht in zijn eigen persoonlijkheid, capaciteiten en te ontwikkelen leerdoelen en ambities, en in de leerdoelen en te ontwikkelen competenties van de projectgroepleden. Hij luistert met respect en staat open voor vragen en initiatieven van diverse aard. Hij stelt op het juiste moment de juiste vragen. Hij is gevoelig voor sfeer en cultuur, straalt betrokkenheid uit en weet



Rol 4

Een ervaringsdeskundige vertelt:

'Het coachen van een regioleerproject vraagt om tactvolle procesbegeleiding; een zorgvuldige balans tussen laten gaan en sturen en dat alles met in je achterhoofd de opdrachtgever met zijn wensen en de leeropbrengst voor de studenten.'

betrokkenheid van deelnemers te creëren en vast te houden. Tot slot is hij in staat om disciplinair ofwel sectoraal denken te doorbreken;

- kan voorafgaand aan, tijdens en na het leerproces op zijn eigen handelen reflecteren, op het handelen van andere projectgroepleden, het werkproces en de producten van dat werkproces. Verder is hij in staat de gestelde waarden en normen aan te passen aan de uitkomst van tussentijdse reflectie;
- staat open voor uitwisseling, is in staat het gemeenschappelijk belang voor het eigen belang te stellen en is gevoelig voor sfeer en cultuur;
- kan de rol van voorzitter vervullen in diverse overleggen binnen een projectgroep of tussen projectgroep en andere partijen;
- kan een project procesmatig beheren. Hij signaleert tijdig de ondersteuningsbehoefte van studenten. Hij toont flexibiliteit bij het (helpen) organiseren van de ondersteuning.

Rol 5

Een ervaringsdeskundige vertelt:

'Als begeleider gaat het om de kunst van het vragen stellen. Niets invullen, geen kennisoverdracht. Maar luisteren naar de vragen van studenten en hen de juiste wedervragen stellen. Natuurlijk ken je dat uit de begeleiding van 'gewone' projecten, maar nu is het anders. Je schippert tussen het leren van studenten en het plichtsbesef richting de regio. Je wilt wel dat de studenten een mooi product afleveren! Als je geen kwaliteit levert, is het gauw bekeken met reguleren. In zo'n situatie besteed ik extra aandacht aan de setting. De student moet altijd het gevoel hebben dat hij voor de praktijk bezig is en niet voor een oefening voor school.'

Rol 5 | Begeleider studentproject

Ook wel genoemd: docent, coach, begeleider

Vooraf

Zie voor overlap en onderscheid met de procesbegeleider de toelichting bij rol 4.

Taak

- projectbegeleidingstaken: het inhoudelijk, methodisch en procesmatig stimuleren en aansturen van studentprojectgroepen, vaak bestaande uit studenten van verschillende opleidingsprogramma's en/of onderwijsniveaus (fase 3, soms 4 of 5).

Kerncompetenties

De begeleider studentproject:

- is geboeid door de complexiteit van regionale maatschappelijke vraagstukken in een multi-actor setting. Tijdens projecten dient hij zowel het studentbelang als het regionaal belang;
- heeft zicht op de te ontwikkelen competenties van de studenten in het project dat hij begeleidt. Daarmee is hij in staat om de ambities van de studenten te koppelen aan de authentieke vraag uit de regio;
- is in staat om studenten van verschillende onderwijsniveaus tegelijkertijd te kunnen begeleiden;
- kan studenten helpen structuur aan te brengen in complexe vraagstukken en processen. Terwijl hij zelf als docent ook leert en zoekt, weet hij achterliggende verbanden en vragen te verhelderen. Daarvoor moet hij goed kunnen luisteren en heeft hij een groot repertoire aan relevante (weder)vragen beschikbaar;
- zet zijn eigen vakkennis en vaardigheden in om de studenten die hij begeleidt tot een bruikbaar eindproduct te laten komen;
- kan op een zodanig niveau buiten zijn eigen

- vak werken dat hij studenten van verschillende disciplines op de betrokken onderwijsniveaus kan begeleiden en het monodisciplinair handelen in zijn projectgroep kan doorbreken;
- kan studenten begeleiden in het projectmanagement van hun studentproject. Hij kan hun ondersteuningsbehoefte (zowel inhoudelijk als procesmatig) tijdig signaleren en kan de benodigde ondersteuning snel organiseren;
- kan acquisitie van projectopdrachten door studenten begeleiden;
- beschikt over presentatie- en schriftelijke vaardigheden op een zodanig niveau dat hij studenten kan begeleiden bij presentaties en rapportages;
- kan werken in een *learning-by-doing* proces en de studenten die hij begeleidt bewust maken van hun leerproces;
- kan een veilige en betrokken werkomgeving creëren;
- kan verwoorden op welke manier en op welk niveau het projectresultaat (product en proces) heeft bijgedragen aan het leertraject van de student;
- weet een juiste balans te vinden tussen het tonen van belangstelling, betrokkenheid en sturing enerzijds en het loslaten anderzijds, waardoor studenten vertrouwen hebben in hun eigen capaciteiten, experimenteren en werken aan hun leerdoelen. Tijdens een project bewaakt hij de voortgang en heeft hij zicht op het eindresultaat (ondanks het werken in een complexe regioleeromgeving).



Rol 6 | Expert

Ook wel genoemd: onderzoeker

Taken

- gemeenschappelijke kennis en onderzoeksmethodieken helpen ontstaan en verspreiden (fase 5);
- het projectresultaat van studenten opwaarderen tot of vertalen in een advies aan de opdrachtgever (fase 3 en 5).

Kerncompetenties

De expert:

- is een enthousiaste onderzoeker met visie en idealen die onderzoekend kan handelen in complexe regionale onderzoeksprojecten gekenmerkt door onzekerheden. Hij is gedreven om bij te dragen aan het creëren van nieuwe kennis en is daarbij niet snel tevreden met verbetering van reeds bestaande oplossingen;
- kan structuur aanbrengen in complexe projectvraagstukken;
- kent de wensen van de opdrachtgever, voelt zich verantwoordelijk en toont respect voor zijn belangen en zorgen;
- beschikt over actuele vak kennis en kan deze in korte tijd verdiepen. Ook kan hij buiten zijn eigen vak kijken en werken. Zijn kennis, methoden en technieken kan hij inzetten om tot een praktisch bruikbaar eindproduct te komen. In zijn werk maakt hij actief gebruik van good practices (zowel inhoudelijk als voor de organisatie van regionale leerarrangementen);
- is in staat de onderzoeksbevindingen correct en voor de doelgroep begrijpelijk te rapporteren;
- is gericht op kennisdeling, zowel wat betreft inhoudelijke als procesmatige kennis. Hij straalt betrokkenheid uit en staat open voor uitwisseling, ook met onbekende betrokkenen vanuit zijn eigen vakgebied en vanuit andere disciplines;



- maakt gebruik van netwerken voor de uitwisseling van kennis en ervaring en is in staat binnen de netwerken doelgerichte verbindingen te leggen;
- kan voor een bepaald onderzoeksproject de activiteiten en communicatie verzorgen die nodig zijn voor het ontsluiten en/of gebruiken van ontwikkelde kennis. Hij beschikt over presentatievaardigheden;
- stelt het gemeenschappelijk belang voor het eigen belang, laat eerder ingenomen standpunten en referentiekaders in overleg met anderen waar nodig los en neemt verantwoordelijkheid voor zijn eigen handelen;
- kan vervolprojecten initiëren vanuit de geleerde lessen;

Rol 6

Een ervaringsdeskundige vertelt:

'Als expert sta je in de rol van 'opwaardeerder' van studentprojecten ten einde de opdrachtgever tevreden te stellen. Het is erg wennen voor externe opdrachtgevers dat je deze rol kunt hebben, maar soms vind ik dat het nodig is om de regio te kunnen bieden waar ze om vraagt. Ik vind het belangrijk dat de resultaten een zodanige kwaliteit hebben, dat toekomstige samenwerking met de opdrachtgever en de regio gegarandeerd is. Ook al gaan er heel wat avonduren in het opwaarderen zitten.'

- begrijpt wat de grenzen van de studentbijdrage aan een bepaald project zijn en is bereid een gestagneerd studentproject met respect voor de bijdrage van de studenten op te pakken. Echter, hij doet niet te snel wat studenten zelf zouden kunnen. Hij is bereid eigen tijd te steken in de kwaliteitsverhoging van producten. Tijdens zijn werk houdt hij continu het eindresultaat voor ogen.

Rol 7

Een ervaringsdeskundige vertelt:

'Beoordeling van producten van projectgroepen gebeurt bij ons altijd door twee docenten, waarvan er één wel en één niet direct betrokken is geweest bij de opdracht. Dat is in verband met een objectief oordeel belangrijk. Ook bij regioleeropdrachten komt het voor dat het eindresultaat niet naar wens is. Er doen zich dan drie mogelijkheden voor:

- 1. de opdracht is zowel voor de opdrachtgever als de opleiding niet voldoende. We proberen dit natuurlijk op tijd in te zien en dan kijken we of er door verlenging van de opdracht alsnog een goed resultaat kan komen;**
- 2. de student heeft voor de opleiding aan de verplichtingen voldaan, maar nog niet voor de opdrachtgever. Vanuit de kenniswerkplaats gaan we bekijken wat we alsnog voor die opdrachtgever kunnen doen. Soms wordt de betreffende student gevraagd een extra inspanning te leveren;**
- 3. de opdrachtgever is tevreden, maar aan de doelen van de opleiding is nog niet voldaan. Er wordt nu voor gekozen om het vervolgtraject los te koppelen van de opdrachtgever om te zien hoe alsnog aan de onderwijsdoelen kan worden voldaan.'**

Rol 7 | Assessor

Ook wel genoemd: beoordelaar

Taak

- de beoordeling van een studentproject (product en/of proces) in het licht van zowel de opleidingsvereisten als de vereisten van de opdrachtgever(s) (fase 4).

Kerncompetenties

De assessor:

- kent de te ontwikkelen competenties van iedere te beoordelen student;
- is in staat zijn beoordeling te richten op door de student vooraf bepaalde leerdoelen;
- beschikt over praktijkgerichte kennis waarmee hij projectresultaten in de context van de praktijk en de verwachtingen van de opdrachtgever kan beoordelen;
- is in staat om ten behoeve van de beoordeling te overleggen met experts vanuit verschillende disciplines;

- heeft zicht op de bijdrage van het geleerde aan het leertraject van iedere individuele student;
- kan studenten van verschillende disciplines en verschillende onderwijsniveaus bewust maken van hun leerproces en van het belang van het geleerde voor de beroepspraktijk;
- kan omgaan met een groter aantal onzekerheden in vergelijking met beoordelingssituaties binnen de schoolcontext zonder tussenkomst van regionale belanghebbenden;
- blijft controle houden over de student ondanks het werken in de regio.



Rol 8 | Curriculumvernieuwer

Ook wel genoemd: onderwijsvernieuwer

Taken

- toepassen van leeropbrengsten uit projecten in bestaand onderwijs (fase 5);
- inpassen van reguleren in het curriculum en in de onderwijsorganisatie (fase 5).

Kerncompetenties

De curriculumvernieuwer:

- toont de wil, creativiteit en het initiatief om het onderwijssysteem, de inhoud en de planning van de onderwijsmodules en studentopdrachten in te richten naar multidisciplinair en praktijk- ofwel vraaggestuurd werken;
- kan effectief vernieuwen in een omgeving met een diversiteit aan belangen en vele onzekerheden;
- kan verbindingen leggen tussen de regioagenda en het curriculum. Hij voelt zich verantwoordelijk voor zowel de belangen van het onderwijs als voor die van de regio;

- vindt bij de inrichting van het curriculum een balans tussen het ontwikkelen van vastgestelde competenties en ruimte voor experiment;
- heeft zicht op de te ontwikkelen competenties van groepen en individuele studenten en maakt gebruik van die kennis over competentieontwikkeling bij de inrichting van het curriculum. Andersom heeft hij inzicht in de bijdrage van regioreprojecten aan de competentieontwikkeling van studenten;
- kan leeropbrengsten van projecten vertalen in uitvoerbare, nieuwe onderwijs-elementen;
- kan schakelpersonen identificeren benodigd bij curriculumvernieuwing binnen de onderwijsinstelling. Binnen de onderwijsinstelling legt hij contact op zowel strategisch en tactisch als operationeel niveau. De curriculumvernieuwer weet de juiste mensen binnen en buiten de onderwijsinstelling aan zich te binden die nodig zijn om curriculumvernieuwing gestalte te geven;
- heeft inzicht in de planning en organisatie van de onderwijsinstelling en is in staat een flexibele roostering faciliterend aan reguleren te helpen ontwikkelen. Hij is zich bewust van de lange voorbereidingstijd die curriculumvernieuwing gerelateerd aan reguleren vraagt;
- heeft voldoende brede vakkennis om te kunnen bepalen of en waar een vraag uit de regio past binnen het curriculum. Hij kan buiten zijn eigen vak kijken en werken. Hij werkt praktijkgericht en toetst zijn kennis voortdurend aan de dagelijkse praktijk;
- kan en wil een voorbeeldfunctie vervullen richting collegadocenten. Hij staat open voor initiatieven van medewerkers;
- denkt flexibel en handelt buiten bestaande kaders;



Rol 8

Een ervaringsdeskundige vertelt:

'Reguleren inbouwen in het curriculum is een kwestie van vallen en opstaan. Hoewel leren in de praktijk bij de meeste beroepsopleidingen erg belangrijk wordt gevonden, is het niet zo dat meteen iedere kans die zich voordoet vanuit reguleren om het curriculum te vernieuwen, wordt benut. In mijn beleving heeft dat te maken met de complexiteit van de curriculumdiscussies (veel belangen, veel betrokkenen, efficiëntieoverwegingen, enzovoort). Vervolgens kan het wel zo zijn dat het management uitsprekt een belangrijke rol te willen geven aan reguleren, maar dat wil nog niet zeggen dat alle collegae dat zo voelen. Je moet continu je doelen voor ogen houden en enthousiasme blijven uitstralen.'

- heeft een pioniersgeest, is ondernemend, ziet kansen en mogelijkheden, durft initiatieven te nemen en handelt oplossingsgericht;
- heeft visie en idealen, maar dringt deze niet op. Hij handelt geduldig en toont zich gevoelig voor sfeer en cultuur.

Rol 9

Een ervaringsdeskundige vertelt:
'De aanpak van regioleren is gebaseerd op 'leren in, met en van de praktijk', waarbij nieuwe kennis gecreëerd en doorgegeven wordt. Het gaat erom van en met elkaar te leren en te ontwikkelen. Allen brengen daarbij hun specifieke wensen, kwaliteiten, kennis en creativiteit mee. Samen wil je iets veranderen.'

Aan de slag met regioleren!

Neem deel, duik erin, doe ervaring op en stel je op als actief lerende. Bepaal vantevoren je eigen leerdoelen. Start klein, bijvoorbeeld in een pilotproject, en bouw op. Houd een logboek bij van leerervaringen.

Ga kijken bij anderen. Er zijn al veel voorbeelden beschikbaar van geslaagde (en minder succesvolle) projecten (zie ook www.groenkennisnet.nl).

Richt ondersteuning in: zorg voor begeleiding, wissel ervaringen uit door bijvoorbeeld feedbackmomenten of intervisie te organiseren. Zoek een ervaringsdeskundige die jou wil coachen. Betrek collega's die tegelijkertijd hetzelfde traject ingaan, leer van elkaar in de lerende gemeenschap.

De regio biedt een continue leeromgeving voor student, docent en vele andere betrokkenen. Grijp die kans.

Rol 9 | Lerende in een lerend netwerk

De regioleeromgeving wordt gekarakteriseerd als een lerend netwerk waarin iedereen leert: niet alleen de student, maar ook de ondernemer, ambtenaar, landschapsbeheerder, bewoner én docent, ongeacht de rol die hij vervult.

Taak

- handelen in het besef dat iedereen in het netwerk aan het leren is (alle fasen van het werkproces).

Kerncompetenties

De lerende docent:

- heeft de intentie om in een sfeer van openheid en respect samen te werken aan het uitbouwen van sociaal kapitaal;
- wil zichzelf en anderen persoonlijk en professioneel ontwikkelen en is actief op zoek naar mogelijkheden om dat te doen;
- heeft inzicht in zijn eigen persoonlijkheid, capaciteiten en te ontwikkelen ambities;
- is in staat om zijn eigen leerdoelen te formuleren en die van de andere leden van de projectgroep te helpen formuleren;

- kan tijdens het leerproces reflecteren op zichzelf, op anderen en op het werkproces en de producten van dat werkproces. Hij weet de leeropbrengst van de reflectie te gebruiken in vervolgwerkzaamheden;
- kan de andere lerenden bewust maken van hun leerproces, ondersteunt hen in hun leerproces en kan het uitwisselen van leerervaringen stimuleren;
- maakt actief gebruik van leerervaringen uit andere projecten;
- kan luisteren met respect voor wat hij niet kent of niet begrijpt;
- staat open voor persoonlijke feedback.

Colofon

Deze brochure is geschreven in het kader van het Programma Professionalisering Docenten in opdracht van het Ministerie van EZ (Directie Agrokennis) uitgevoerd door de leerstoelgroep Educatie- en competentiestudies (Wageningen UR). ECS bedankt alle betrokkenen uit het veld voor hun enthousiaste bijdragen. Samen met de KIGO-projectgroep Regioleren 2011, de kenniswerkplaatsmanagers, collega's van APS en CPS en vele teammanagers, docenten en studenten hebben we veel informatie verzameld. Over lerende netwerken, welwillendheid, openheid en vertrouwen gesproken! Hartelijk dank daarvoor. Meer informatie: carla.oonk@wur.nl

Tekst | Carla Oonk, PJ Beers en Renate Wesselink **Eindredactie** | Ria Dubbeldam, GAW ontwerp + communicatie **Vormgeving** | Miek Saaltink en Michel Backus, GAW ontwerp + communicatie **Foto's** | Daan van der Linde (p.1, 5, 6, 9); Dagmar Essing (p.4); archief ECS (p.8, 11); Bert den Boer (p.7); Wim van Hof, GAW ontwerp + communicatie (p.10) **Druk** | Mediacenter, Rotterdam.

© November 2013

Leerstoelgroep Educatie- en competentiestudies (ECS), Wageningen University & Research centre, Wageningen, Nederland, in opdracht van het Ministerie van EZ. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de eigenaar.